

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
PIERWSZA SEKCJA

SPRAWA POGORZELEC przeciwko POLSCE¹

SKARGA nr 29455/95

WYROK – 17 lipca 2001 r.

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Pierwsza Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pani E. PALM, *przewodnicząca*,

Pani W. THOMASSEN,

Pan L. FERRARI BRAVO,

Pan J. MAKARCZYK,

Pan C. BÎRSAN,

Pan J. CASADEVALL,

Pan T. PANTÎRU, *sędziowie*,

a także Pan M. O'BOYLE, *kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniach zamkniętych w dniach 22 października 1997 r., 8 czerwca 1999 r., 26 października 1999 r., 27 czerwca 2000 r. i 26 czerwca 2001 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w ostatnim z wyżej wymienionych terminów:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 29455/95) wniesionej w dniu 22 maja 1995 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego art. 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, pana Sylwestra Pogorzała („skarżący”).

¹ Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez art. 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika, pana Krzysztofa Drzewickiego.

3. Skarżący zarzucał w szczególności, na gruncie art. 6 ust. 1 Konwencji, naruszenie prawa do rozpoznania jego spraw w „rozsądnym terminie”.

4. W dniu 22 października 1997 r. Komisja zdecydowała, zgodnie z art. 48 ust. 2 b) swojego Regulaminu, o przedłożeniu skargi do wiadomości Rządu i zaproszeniu go do przedstawienia pisemnych uwag w kwestii formalnych i merytorycznych warunków dopuszczalności skargi zawierającej zarzut dotyczący długości trwania postępowań. Komisja uznała skargę w pozostałej części za niedopuszczalną. Rząd przedstawił swoje obserwacje dnia 3 lutego 1998 r., a skarżący odpowiedź na nie dnia 11 marca 1998 r. Rząd przedstawił ponadto dnia 19 listopada 1998 r. obserwacje dodatkowe.

5. Skarga została przekazana Trybunałowi w dniu 1 listopada 1998 r., kiedy to wszedł w życie Protokół nr 11 do Konwencji (art. 5 ust. 2 Protokołu nr 11).

6. Dnia 26 października 1999 r., Trybunał uznał za dopuszczalny zarzut dotyczący przewlekłości postępowań.

7. Po ogłoszeniu skargi za dopuszczalną Trybunał zaprosił strony do przedłożenia w ciągu sześciu tygodni możliwie najbardziej wyczerpujących odpowiedzi na przedstawione pytania (art. 59 ust. 1 Regulaminu). Strony nie przedstawiły obserwacji dodatkowych.

8. Trybunał zaproponował stronom, na podstawie art. 38 ust. 1 b) Konwencji, swoje pośrednictwo w zawarciu ugody.

9. Po konsultacji ze stronami Izba zdecydowała, że nie ma konieczności przeprowadzenia rozprawy (art. 59 ust. 2 *in fine* Regulaminu).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

10. Skarżący urodził się w 1947 r. Był stroną czterech postępowań.

A. Postępowanie o ochronę dóbr osobistych

11. Dnia 17 maja 1993 r. skarżący wniósł do Sądu Rejonowego w Zabrzu pozew przeciwko Radzie Miasta o ochronę dóbr osobistych. Zarzucił w nim, iż członkowie rady dopuścili się w stosunku do niego pomówień i oszczerstw. W dniu 19 maja 1993 r. Sąd uznał się za niewłaściwy w części i przekazał dnia 14 czerwca 1993 r. sprawę Sądowi Wojewódzkiemu w Katowicach.

12. W dniu 7 lipca 1993 r. skarżący zwrócił się o zwolnienie go od kosztów sądowych, ale ten wniosek ostatecznie wycofał w dniu 3 września 1993 r.

13. Pierwsza rozprawa została wyznaczona na dzień 13 stycznia 1994 r. Z uwagi na nieobecność jednego z pełnomocników odroczono rozprawę do dnia 29 marca 1994 r. Tego dnia skarżący złożył wniosek o wezwanie w charakterze świadka wskazanej przez niego osoby. Sąd uwzględnił wniosek i odroczył rozprawę.

14. W dniu 18 marca 1994 r. prezes Sądu uznał, iż postępowanie trwa już zbyt długo i zdecydował o objęciu go nadzorem.

15. Rozprawa wyznaczona na dzień 8 listopada 1994 r. została odroczona, aby Sąd zapoznał się z aktami sprawy dotyczącej skarżącego, prowadzonej przez Prokuraturę Rejonową w Zabrze. Dnia 30 listopada 1994 r. zawieszono postępowanie do czasu zakończenia postępowania karnego.

16. Dnia 8 grudnia 1994 r. skarżący został powiadomiony o wydaniu postanowienia o zawieszeniu postępowania. Złożył zażalenie, które zostało uznane dnia 13 kwietnia 1995 r. za niedopuszczalne z powodu niezachowania terminu do złożenia zażalenia. W wyniku odwołania, dnia 28 sierpnia 1995 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu.

17. Rozprawa wyznaczona na dzień 16 stycznia 1996 r. została odroczona z powodu choroby sędziego przewodniczącego.

18. Dnia 10 maja 1996 r. Sąd ustanowił dla skarżącego adwokata z urzędu.

19. W nieokreślonym dniu wydana została decyzja w sprawie karnej. Dnia 28 lipca 1996 r. prokurator rejonowy przekazał akta sprawy Sądowi Wojewódzkiemu.

20. Zdaniem Rządu, rozprawy wyznaczone na dni 17 października 1996 r., 8 kwietnia i 26 czerwca 1997 r. nie odbyły się na wniosek skarżącego. Skarżący precyzuje, że rozprawa z dnia 17 października 1996 r. została odroczona z powodu niestawienia się jednego z pozwanych. O dwóch pozostałych rozprawach, jak informuje skarżący, Sąd nie zawiadomił jego adwokata. Nie chcąc podejmować decyzji bez konsultacji, wnioskował więc o odroczenie rozpraw. Rząd nie zaprzeczył twierdzeniom skarżącego.

21. Dnia 17 kwietnia 1997 r., w konsekwencji listu skarżącego zaniepokojonego przebiegiem postępowania, przewodniczący izby cywilnej Sądu Wojewódzkiego w Katowicach poinformował, że sprawa jest w toku, na etapie zbierania dowodów.

22. Rozprawa w dniu 2 grudnia 1997 r. nie odbyła się z powodu śmierci sędziego przewodniczącego.

23. Dnia 3 grudnia 1998 r. Sąd oddalił pozew. Skarżący złożył apelację. Rozprawa została wyznaczona na 28 września 1999 r.

24. Postępowanie jest w toku.

B. Postępowanie skierowane przeciwko pracodawcy

25. Dnia 16 czerwca 1993 r. skarżący wniósł do Sądu Rejonowego w Zabrzu pozew przeciwko swojemu dawnemu pracodawcy: Przedsiębiorstwu Transportu Kolejowego, domagając się zapłaty pewnych świadczeń. W trakcie rozprawy skarżący zmienił żądanie zapłaty. Rozprawa została więc odroczone.

26. Dnia 14 lipca 1993 r. radca skarżącego wnioskował, aby Sąd przesłuchał wskazanego przez niego świadka. W dniach 15 lipca i 18 sierpnia skarżący rozszerzył żądanie podwyższając kwotę żadanego odszkodowania.

27. Na rozprawie w dniu 3 września 1993 r. skarżący doznał ataku serca.

28. Dnia 6 września 1993 r. skarżący złożył wniosek o wyłączenie sędziego przewodniczącego i uzupełnienie protokołu rozprawy z dnia 3 września 1993 r. Dnia 14 września 1993 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek o wyłączenie sędziego. Dnia 27 września 1993 r. skarżący złożył zażalenie od tego orzeczenia. W tym samym dniu zażądał uznania ataku serca, jakiego doznał w trakcie rozprawy w dniu 3 września 1993 r., za wypadek w drodze do pracy. Z tego tytułu domagał się przyznania mu odszkodowania. Zarządzeniem sędziego z dnia 6 listopada 1993 r. odmówiono sprostowania protokołu rozprawy w brzmieniu zaproponowanym przez skarżącego.

29. Rozprawa wyznaczona na dzień 15 grudnia 1993 r. w celu rozpatrzenia odwołania od decyzji z dnia 14 września 1993 r. nie odbyła się z powodu choroby skarżącego. Sąd zwrócił się do szpitala, w którym przebywał skarżący, o informacje odnośnie długości przewidywanego pobytu skarżącego w tej placówce. Rozprawa wyznaczona na dzień 30 marca 1994 r. została odroczone do dnia 25 maja 1994 r. Dnia 30 czerwca 1994 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach oddalił zażalenie skarżącego. Akta przekazano Sądowi Rejonowemu w celu prowadzenia dalej sprawy.

30. Sąd Rejonowy zebrał akta chorobowe oraz wypadkowe skarżącego i wyznaczył termin rozprawy na dzień 18 listopada 1994 r. Rozprawa została następnie odroczone do dnia 30 listopada 1994 r. Dnia 30 listopada 1994 r. Sąd Rejonowy zawiesił postępowanie z powodu nieobecności skarżącego. Dnia 2 grudnia 1994 r. skarżący wniósł zażalenie na postanowienie o zawieszeniu postępowania. Dnia 16 lutego 1995 r. Sąd Wojewódzki uchylił orzeczenie Sądu Rejonowego.

31. Dnia 23 stycznia 1995 r. skarżący złożył wniosek o ustanowienie dla niego adwokata z urzędu. Po zwrocie akt sprawy z Sądu Wojewódzkiego, który rozstrzygał w kwestii zażalenia na postanowienie o zawieszeniu postępowania, zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego z dnia 9 maja 1995 r. wezwano skarżącego do przedstawienia zaświadczenia o jego sytuacji majątkowej. Dnia 18 maja 1995 r. Sąd wyznaczył skarżącemu adwokata z urzędu.

32. Dnia 6 czerwca 1995 r. sędzia przewodniczący wystąpił o wyłączenie go z dalszego rozpoznawania sprawy z uwagi na negatywne wypowiedzi skarżącego na temat sposobu prowadzenia procesu. Sprawę przydzielono innemu sędziemu.

33. Rozprawa wyznaczona na dzień 7 sierpnia 1995 r. została odroczona z powodu nieobecności stron i wezwanego świadka.

34. Na rozprawie w dniu 28 września 1995 r. za radą sędziego przewodniczącego, skarżący cofnął pozew w części dotyczącej wydarzenia z dnia 3 września 1993 r. w celu szybszego zakończenia sprawy. Dnia 3 października 1995 r. skarżący wniósł odrębny pozew dotyczący wydarzenia z 3 września 1993 r.

a) Postępowanie o zapłatę

35. Na rozprawie w dniu 28 września 1995 r. Sąd odroczył rozprawę w celu przesłuchania świadka.

36. Rozprawy w dniach 24 października 1995 r., 4 stycznia, 25 stycznia, 2 i 30 kwietnia, a także 20 czerwca 1996 r. zostały odroczone z powodu choroby skarżącego i jego pobytu w szpitalu.

37. Dnia 29 sierpnia 1996 r., pod nieobecność skarżącego i wobec braku dowodu doręczenia wezwania dla niego, Sąd Rejonowy wydał wyrok w części uznający żądanie skarżącego. W dniach 2 i 4 września 1996 r. strony złożyły wnioski o doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem przed złożeniem apelacji. Ostatecznie apelacja została złożona przez skarżącego. Akta sprawy przekazano dnia 4 listopada 1996 r. do Sądu Wojewódzkiego w Katowicach.

38. Pierwsza rozprawa apelacyjna wyznaczona na dzień 21 stycznia 1997 r. została odroczona z powodu braku dowodów doręczenia zawiadomień pełnomocnikom stron. Na rozprawie w dniu 11 lutego 1997 r. Sąd Wojewódzki uchylił decyzję Sądu Rejonowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Akta przekazano Sądowi mającemu ponownie rozpoznać sprawę dnia 14 marca 1997 r.

39. Rozprawa wyznaczona na dzień 26 czerwca 1997 r. została odroczona do dnia 3 lipca 1997 r. Na tej rozprawie Sąd wydał wyrok. Dnia 4 lipca 1997 r. skarżący złożył wniosek o doręczenie odpisu orzeczenia. Apelacja skarżącego została przekazana przez Sąd Rejonowy Sądowi Wojewódzkiemu w Katowicach dnia 27 sierpnia 1997 r.

40. Rozprawa wyznaczona na dzień 20 listopada 1997 r. nie odbyła się z powodu braku prawidłowego zawiadomienia stron. Dnia 16 grudnia 1997 r. Sąd Wojewódzki oddalił apelację powoda.

b) Postępowanie w sprawie wydarzenia z 3 września 1993 r.

41. Dnia 6 listopada 1995 r. Sąd Rejonowy w Zabrzu otrzymał wniosek od skarżącego o przyznanie mu adwokata z urzędu. Dnia 23 listopada 1995 r. skarżący wniósł o wyłączenie sędziów Sądu Rejonowego w Zabrzu z rozpoznania jego sprawy. Dnia 28 grudnia 1995 r. Sąd Wojewódzki oddalił powyższy wniosek. Akta sprawy zostały przekazane Sądowi Rejonowemu dnia 13 marca 1996 r.

42. Rozprawa wyznaczona na dzień 8 lipca 1996 r. została odroczona. Na rozprawie dnia 7 października 1996 r. Sąd Rejonowy uznał się za niewłaściwy i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu w Katowicach.

43. Dnia 31 stycznia 1997 r. Sąd Wojewódzki uznał się także za niewłaściwy i przekazał sprawę Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w Zabrzu.

44. W obliczu bezczynności Zakładu, skarżący wniósł skargę do Sądu Wojewódzkiego. Sąd przekazał ją do ZUS celem rozpoznania zarzutów. Dnia 26 maja 1997 r. ZUS poinformował skarżącego, że jego akta nadal znajdują się w rzeczonym Sądzie i Zakład oczekuje na ich przesłanie celem załatwienia sprawy.

45. Dnia 7 sierpnia 1997 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach poinformował skarżącego, że jego akta chorobowe, bez których niemożliwe jest orzekanie w sprawie, znajdują się w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach, gdzie wykorzystywane są w innym postępowaniu. Dnia 27 października 1997 r. Sąd poinformował skarżącego, że jego akta znajdują się w Sądzie Najwyższym.

46. Dnia 18 grudnia 1998 r. skarżący otrzymał od Sądu Wojewódzkiego w Katowicach polecenie przedstawienia w terminie 14 dni całej dokumentacji dotyczącej jego stanu zdrowia. Sąd zarządził następnie przeprowadzenie badań lekarskich w celu określenia stanu zdrowia skarżącego. Badanie odbyło się dnia 24 maja 1999 r. Następną rozprawa została wyznaczona na dzień 20 października 1999 r.

47. Dnia 20 października 1999 r. Sąd wysłuchał wniosków wynikających z badania. Druga strona zażądała wyznaczenia innego biegłego w celu przygotowania drugiej ekspertyzy. Sąd uwzględnił ten wniosek.

48. Postępowanie jest w toku.

c) Postępowanie o zamianę mieszkania lub odszkodowanie za zajmowanie lokalu obciążonego wadami

49. Dnia 25 lipca 1983 r. skarżący wniósł pozew przeciwko Zabrzeńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej o zamianę mieszkania lub otrzymanie odszkodowania za zajmowanie lokalu obciążonego wadami. Rząd sprecyzował, że od momentu rozpoczęcia postępowania do podjęcia pierwszej decyzji dotyczącej meritum sprawy postępowanie było zawieszane trzy razy, w tym dwa razy w oczekiwaniu na rozstrzygnięcia postępowań, których

wynik miał wpływ na omawiane postępowanie. Rozprawy odraczane były pięciokrotnie na wniosek stron, a sąd skorzystał z czterech opinii biegłych.

50. Skarżący ze swej strony sprecyzował, że dnia 15 września 1988 r. Sąd Rejonowy w Zabrze zawiesił postępowanie do dnia 5 maja 1990 r. Dnia 23 listopada 1990 r. Sąd wyznaczył biegłego. Dnia 28 marca 1991 r. Sąd odroczył wydanie orzeczenia i wyznaczył innego biegłego. Rząd nie zaprzeczył szczegółom przedstawionym przez skarżącego.

51. Dnia 21 maja 1992 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo skarżącego. W wyniku wniesionej apelacji Sąd Wojewódzki w Katowicach uchylił to orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

52. Rozprawa wyznaczona na dzień 15 grudnia 1992 r. została odroczone z powodu choroby skarżącego. Ponieważ stan zdrowia skarżącego nie poprawiał się, dnia 6 stycznia 1993 r. Sąd zawiesił postępowanie. Dnia 25 marca 1993 r. na skutek zażalenia powoda Sąd Wojewódzki orzeczenie to uchylił.

53. Na rozprawach w dniach 27 kwietnia i 22 czerwca 1993 r. prowadzono postępowanie dowodowe i ustalano fakty. Rozprawę w dniu 31 sierpnia 1993 r. Sąd odroczył do dnia 22 października 1993 r. z powodu nieprawidłowego zawiadomienia stron. Rozprawa ta jednakże nie odbyła się z powodu nieobecności jednego ze świadków.

54. Kolejne rozprawy wyznaczone na dni 13 kwietnia, 17 maja i 21 czerwca 1994 r. zostały również odroczone ze względu na nie stawienie się świadka.

55. Dnia 5 października 1994 r. jedna ze stron postępowania złożyła wniosek o przeprowadzenie oględzin lokalu, po uzyskaniu zgody drugiej zawieszono postępowanie.

56. Dnia 10 marca 1995 r. Sąd ustanowił dla skarżącego adwokata z urzędu. Rozprawy w dniach 24 maja i 20 września 1995 r. były odraczane, aby strony mogły zająć stanowiska. Dnia 15 grudnia 1995 r. Sąd przeprowadził oględziny lokalu, którego dotyczył spór.

57. Dnia 15 stycznia 1996 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego. Opinię opracowano w czerwcu 1996 r.

58. Dnia 27 listopada 1996 r. Sąd zawiesił postępowanie do czasu zakończenia postępowania toczącego się przed Sądem Wojewódzkim w sprawie pozbawienia skarżącego członkostwa w spółdzielni. Dnia 22 stycznia 1997 r. Sąd Wojewódzki oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie o zawieszeniu. Dnia 14 listopada 1997 r. Sąd oddalił wniosek skarżącego o podjęcie zawieszonego postępowania.

59. Dnia 11 stycznia 1999 r. skarżący złożył ponownie wniosek o podjęcie zawieszonego postępowania i zażądał jednocześnie odszkodowania i odsetek od spółdzielni za ujawnienie informacji dotyczących jego długu. Dnia

21 stycznia 1999 r. Sąd Rejonowy w Zabrzu uznał się za niewłaściwy i przekazał sprawę do Sądu Okręgowego w Katowicach. Dnia 28 lutego 1999 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach, do którego przekazano sprawę, uznał się za niewłaściwy i zwrócił sprawę Sądowi Rejonowemu. Rozróżnił on dwa zarzuty skarżącego, jeden dotyczący zmiany mieszkania i drugi dotyczący otrzymania odszkodowania i odsetek za rozpowszechnienie informacji oszczerczych i podniósł, że obie sprawy należą do właściwości Sądu Rejonowego. Ponadto przypomniał, że sprawa jest nadal zawieszona i że wszelkie wnioski składane przez skarżącego w trakcie trwania zawieszenia, będą skuteczne dopiero w momencie podjęcia postępowania.

60. Nieokreślonego dnia postępowanie zostało podjęte. Dnia 19 listopada 1999 r. Sąd zdecydował o ponownych oględzinach lokalu, mimo argumentacji skarżącego zmierzającej do wykazania, że wielokrotnie zarządzane opinie doprowadzały jedynie do przewlekłości postępowania.

61. Dnia 20 stycznia 2000 r. Sąd zdecydował o zawieszeniu postępowania. Dnia 9 marca 2000 r. Sąd Wojewódzki w Katowicach uchylił decyzję o zawieszeniu postępowania.

62. Postępowanie jest w toku.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI

63. Skarżący przytoczył art. 6 ust. 1 Konwencji i stwierdził, że postępowania, których był stroną, były przewlekłe.

Art. 6 ust. 1 w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do sprawiedliwego ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd...”

A. Okres podlegający rozpatrzeniu

64. Trybunał uważa, że okresy podlegające rozpatrzeniu trwały odpowiednio w odniesieniu do czterech postępowań :

- postępowanie o ochronę dóbr osobistych: od 17 maja 1993 r. do chwili obecnej, czyli około 8 lat i 1 miesiąca;
- postępowanie o zapłatę: od 16 czerwca 1993 r. do 16 grudnia 1997 r., tzn. do dnia odrzucenia przez Sąd Wojewódzki w Katowicach apelacji złożonej przeciwko orzeczeniu Sądu Rejonowego w Zabrzu, a więc 4 lata i sześć miesięcy;
- postępowanie dotyczące wydarzenia z 3 września 1993 r.: od 3 października 1995 r. do chwili obecnej, a więc około 5 lat, 8 miesięcy i 23 dni;

– postępowanie o zamianę mieszkania lub odszkodowanie, rozpoczęło się 25 lipca 1983 r. i jest nadal w toku przed sądami polskimi. Jego długość wynosi w przybliżeniu 17 lat i 11 miesięcy.

Jednakże, biorąc pod uwagę swoją kompetencję *ratione temporis*, Trybunał może wziąć pod uwagę jedynie okres 8 lat, 1 miesiąca i 25 dni, który zaczął biec od 1 maja 1993 r., uwzględniając jednakże stan, jaki postępowanie osiągnęło tego dnia (patrz, np. wyrok *Kudła przeciw Polsce* [GC], nr 30210/96, § 123, z 26 października 2000 r.).

B. Rozsądna długość postępowania

65. Trybunał ocenił rozsądną długość postępowania w świetle okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów wypracowanych przez Trybunał, a w szczególności stopnia złożoności sprawy, postępowania skarżącego oraz władz krajowych. Trybunał bierze również pod uwagę wagę postępowania dla skarżącego (patrz m.in. wyrok w sprawie *Portington przeciw Grecji* z 23 września 1998, *Recueil* 1998-VI, str. 2630, § 21).

1. Postępowanie o ochronę dóbr osobistych

a. Złożoność sprawy

66. Rząd uznał, że sprawa była skomplikowana ze względu na konieczność ustalenia faktów i z punktu widzenia prawa. Dodatkowo, uzasadnia to stwierdzenie fakt, że konieczna była wnikliwa analiza dowodów i szczegółowych opinii.

67. Skarżący przeciwstawił się twierdzeniom Rządu.

68. Trybunał uznaje, że sprawa była do pewnego stopnia zawiła. W postępowaniach dotyczących ochrony dóbr osobistych ustalenie faktów jest skomplikowane.

b. Zachowanie skarżącego

69. Rząd ograniczył się do stwierdzenia, jednakże bez precyzowania, że skarżący był odpowiedzialny za przedłużenie postępowania poprzez złożenie pozwu do sądu niewłaściwego *ratione materiae*, domagając się zwolnienia od opłat sądowych i korzystając z możliwości zaskarżenia postanowienia o zawieszeniu postępowania. Sprecyzował jedynie, że wnioski o odroczenie rozpraw z 17 października 1996 r., 8 kwietnia i 26 czerwca 1997 r. (patrz pkt 20 powyżej) w sposób znaczący wydłużyły postępowanie.

70. W opinii skarżącego opóźnienia spowodowane były nieobecnością strony przeciwnej i faktem, że jego pełnomocnik nie był prawidłowo powiadamiany o datach rozpraw.

71. Rząd nie zaprzeczył wersji wydarzeń przedstawionej przez skarżącego, dlatego Trybunał uważa, że nie on ponosi winę za te opóźnienia.

72. Trybunał uważa zatem, że skarżący nie utrudniał postępowania. Śledził przebieg postępowania i interweniował u prezesa sądu, w którym toczyła się sprawa, w celu zasygnalizowania mu opóźnień i okresów bezczynności.

c. Zachowanie władz krajowych

73. Rząd ograniczył się do stwierdzenia, że władze sądowe wykazały się należytą starannością w rozpatrywaniu sprawy.

74. Skarżący zaś przeciwstawił się twierdzeniu, iż sprawa była prawidłowo prowadzona przez sąd właściwy do rozstrzygnięcia sporu.

75. Trybunał stwierdza, że sprawa była rozpatrywana przez sąd pierwszej instancji przez około pięć lat i siedem miesięcy. Stwierdza także, że apelacja wniesiona przeciwko orzeczeniu z 3 grudnia 1998 r. (pkt 23 powyżej) jest rozpatrywana od prawie dwóch lat. Przebieg postępowania nie pozwala przypuszczać, że orzeczenie zostanie wydane bez zbędnych opóźnień.

76. Trybunał zauważa także, że pierwsza rozprawa, licząc od daty wniesienia pierwszego pozwu, została wyznaczona po upływie około ośmiu miesięcy (pkt 13 powyżej). Niektóre wydarzenia, jak choroba i zgon sędziego przewodniczącego (punkty 17 i 22 powyżej), stanowiły przyczyny obiektywne, jednakże długość postępowania rozpatrywana w całości i fakt, że prezes sądu, w którym rozpatrywana była sprawa, interweniował osobiście, by zwrócić uwagę na opóźnienia (pkt 14 powyżej), prowadzi Trybunał do stwierdzenia, że władze sądowe nie dołożyły należytej staranności, by postępowanie toczyło się bez zastrzeżeń.

d. Konkluzja

77. W konkluzji Trybunał stwierdza, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, że długość postępowania nie odpowiadała wymogom „rozsądnego czasu”.

Nastąpiło więc naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

2. Postępowanie w sprawie zapłaty

a. Zawilość sprawy

78. Rząd ograniczył się do przywołania tych samych argumentów, które przytoczył w stosunku do skargi dotyczącej ochrony dóbr osobistych (pkt 66 powyżej).

79. Skarżący przeciwstawił się stwierdzeniom Rządu.

80. Trybunał uważa, że sprawa nie była szczególnie zawiła, tak z punktu widzenia prawa, jak i z powodu okoliczności faktycznych.

b. Zachowanie skarżącego

81. Rząd ocenił, że zmieniając pierwotne powództwo, żądając wyłączenia sędziego przewodniczącego, domagając się sprostowania protokołów rozpraw i przez chorobę skarżący przyczynił się do przedłużenia postępowania.

82. Skarżący podważył punkt widzenia Rządu.

83. Trybunał stwierdza, że skarżący częściowo przyczynił się do przedłużenia postępowania. Podkreślił jednak, że nieobecność na rozprawach spowodowana była chorobą, elementem obiektywnym, z czego nie powinno mu się robić zarzutu.

c. Zachowanie władz krajowych

84. Rząd podtrzymywał pogląd, że władze sądowe dołożyły należytej staranności przy rozpatrywaniu sprawy.

85. Skarżący sprzeciwił się twierdzeniom Rządu.

86. Trybunał zaznacza, że rozprawy wyznaczano regularnie i od czasu wyznaczenia adwokata z urzędu (pkt 31 powyżej) postępowanie mogło być kontynuowane, także mimo nieobecności skarżącego spowodowanej jego chorobą i hospitalizacją. Dlatego też Trybunał uważa, że władze sądowicze dołożyły należytej staranności w prowadzeniu sprawy.

d. Konkluzja

87. W konsekwencji Trybunał stwierdza, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

3. Postępowanie dotyczące wydarzenia z dnia 3 września 1993 r.

a. Zawiłość sprawy

88. Rząd nie wypowiedział się w tej kwestii, ponieważ w momencie przedstawiania obserwacji co do dopuszczalności skargi dysponował jedynie informacjami o postępowaniu przed ZUS. Jego zdaniem, ZUS nie może być traktowany jak sąd w rozumieniu Konwencji. Trybunał zauważa jednak, że od 1998 r. (pkt 46 powyżej) sprawa rozpatrywana była przez Sąd Wojewódzki w Katowicach. Rząd nie przedstawił jednak żadnych obserwacji dodatkowych.

89. Skarżący ocenił, że sprawa nie była zawiła.

90. Trybunał nie uważa, aby omawiana sprawa była szczególnie skomplikowana.

b. Zachowanie skarżącego

91. Rząd nie wypowiedział się w sprawie.

92. Skarżący nie uważał się za odpowiedzialnego za przedłużanie postępowania.

93. Trybunał stwierdza, że skarżący nie przeszkodził w żaden sposób w odpowiednim toczeniu się postępowania. Uważa ponadto, że kilkakrotnie próbował przyspieszyć bieg zdarzeń (pkt 44 powyżej).

c. Zachowanie władz krajowych

94. Rząd nie zajął żadnego stanowiska w tym względzie.

95. Skarżący wskazał na odgrywający znaczenie czas poświęcony przez sądy na określanie organów właściwych do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji.

96. Trybunał podkreśla szczególnie fakt, że pierwsza rozprawa dotycząca meritum sprawy odbyła się 20 października 1999 r. (pkt 47 powyżej), a więc 4 lata i 17 dni po wniesieniu przez skarżącego w dniu 3 października 1995 r. pozwu (pkt 34 powyżej). Trybunał stwierdza ponadto, po pierwsze, że w tym czasie sądy jedynie decydowały o swojej właściwości do rozpoznania sprawy (punkty 42 i 43 powyżej) i po drugie, że oddział ZUS w Zabrze, wskazany jako organ właściwy w pierwszej instancji, otrzymał akta sprawy rok po podjęciu przez sąd wojewódzki decyzji o przekazaniu sprawy.

d. Konkluzja

97. W konkluzji, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, Trybunał uważa, że długość postępowania nie odpowiadała wymogom „rozsądnego terminu”.

Nastąpiło więc naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

4. Postępowanie mające na celu zamianę mieszkania lub otrzymanie odszkodowania za lokal z wadami

a. Zawilość sprawy

98. Rząd przedstawił ten sam punkt widzenia, jak ten wobec skargi dotyczącej naruszenia dóbr osobistych (pkt 67 powyżej).

99. Skarżący sprzeciwił się twierdzeniom Rządu.

100. Trybunał uważa, że sprawa była skomplikowana. Skarżący domagał się zamiany mieszkania lub odszkodowania. Uzasadniał swoje żądanie tym, że lokal, który zajmował, miał wady. Wymagało to dokładnych ekspertyz.

b. Zachowanie skarżącego

101. Rząd uważał, że skarżący przyczynił się do przedłużenia postępowania. Bez przytaczania szczegółów przywołał wniosek o zwolnienie od opłat sądowych, sześć wniosków o odroczenie rozpraw, dwa wnioski o zawieszenie postępowania i chorobę skarżącego.

102. Skarżący sprzeciwił się twierdzeniom Rządu.

103. Trybunał stwierdza, że tylko jedno opóźnienie wynoszące cztery miesiące, a mianowicie okres od 15 grudnia 1992 r. do 27 kwietnia 1993 r. (pkt 52 powyżej), spowodowane chorobą skarżącego, można przypisać temu ostatniemu.

104. Trybunał uważa jednakże, iż po pierwsze, wydarzenia te miały miejsce przed 1 maja 1993 r., a po drugie, biorąc pod uwagę długość trwania postępowania, czas braku aktywności wynoszący około 4 miesiące, nawet jeżeli należałoby go przypisać skarżącemu, nie mógłby być główną przyczyną takiej długości postępowania.

c. Zachowanie władz krajowych

105. Rząd uważał, że władze sądowe dołożyły należytej staranności w prowadzeniu sprawy. Podkreślił przede wszystkim konieczność przygotowania czterech opinii dotyczących nieruchomości dla oceny stanu majątku.

106. Skarżący nie zgodził się z argumentami Rządu.

107. Trybunał zauważa, że postępowanie zainicjowane przez skarżącego 25 lipca 1983 r. nie zostało zakończone jeszcze prawomocnym wyrokiem. Tę sytuację spowodowały, w dużym stopniu, problemy jakie miał sąd właściwy dla rozpoznania sprawy z dokładnym określeniem wad mieszkania. Trybunał przypomina jednakże, że art. 6 ust. 1 Konwencji zobowiązuje państwa do takiego zorganizowania ich systemu prawnego, aby sądy mogły spełniać wszystkie jego wymagania, w tym zobowiązanie do rozstrzygania spraw w rozsądnym terminie (patrz, m.in. wyrok *Frydlender przeciw Francji* [GC], nr 30979/96, CEDH 2000, § 45,).

d. Konkluzja

108. W konkluzji, Trybunał ocenia, że 17 lat i 11 miesięcy – w tym 8 lat i 2 miesiące, które są brane pod uwagę, bez wydania ostatecznego orzeczenia, nie może uchodzić za „rozsądny termin”.

Nastąpiło więc naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

109. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

110. Skarżący domagał się przyznania mu za szkody materialne kwoty 131 000 złotych, na którą złożyły się:

- 50 000 złotych z tytułu sprawy, która toczy się od 17 lat, powiększone o wypłaty w wysokości 20% tej kwoty, w odstępach półrocznych, jeżeli postępowanie będzie się przedłużało po wydaniu wyroku przez Trybunał. Domagał się również odszkodowania za doznane szkody materialne, to znaczy zaległości w opłacie czynszu w wysokości 21 000 złotych;

- 40 000 złotych z tytułu sprawy skierowanej przeciwko pracodawcy i odnoszącej się do wydarzenia z dnia 3 września 1993 r., powiększone o wypłaty w wysokości 20% tej kwoty w odstępach półrocznych, jeżeli postępowanie będzie się przedłużało po wydaniu wyroku Trybunału;

- 20 000 złotych w odniesieniu do sprawy o ochronę dóbr osobistych, powiększone o wypłaty w wysokości 20% tej kwoty w odstępach półrocznych, jeżeli postępowanie będzie się przedłużało po wydaniu wyroku Trybunału.

111. Skarżący sprecyzował, że postępowania, które stały się przedmiotem skargi, różnią się od siebie. Dlatego też przedstawione i rozpatrywane przez Trybunał oddzielnie, powinny dać prawo do trzech odszkodowań.

112. Rząd zwrócił się do Trybunału o przyznanie odszkodowania przy uwzględnieniu decyzji wydanych w podobnych sprawach i sytuacji ekonomicznej Polski.

113. Na podstawie danych, którymi dysponuje Trybunał stwierdził, że skarżący nie wykazał w sposób przekonujący, iż na skutek długości postępowań, w stosunku do których Trybunał uznał naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji, doznał szkód materialnych. W związku z tym nie uzasadnia przyznania mu odszkodowania z tego tytułu.

114. Jednakże Trybunał uznaje, że w wyniku trzech zaskarżonych postępowań, skarżący doznał szkody niematerialnej, której nie da się zrekompensować przez samo orzeczenie naruszenia. Po dokonaniu oszacowania na zasadzie słuszności, Trybunał zasądza z tego tytułu na rzecz skarżącego kwotę 50 000 złotych.

B. Koszty i wydatki

115. Skarżący nie zwracał się o przyznanie jakiegokolwiek kwoty z tytułu kosztów i wydatków.

C. Odsetki ustawowe

116. Zgodnie z informacjami dostępnymi Trybunałowi, ustawowe odsetki stosowane w Polsce w dniu przyjęcia niniejszego wyroku wynoszą 30% w skali rocznej.

Z tych przyczyn Trybunał jednomyślnie

1. UZNAJE, że nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania dotyczącego ochrony dóbr osobistych;

2. UZNAJE, że nie nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania dotyczącego zapłaty;

3. UZNAJE, że nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania dotyczącego wydarzenia z dnia 3 września 1993 r.;

4. UZNAJE, że nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do postępowania dotyczącego zamiany mieszkania lub odszkodowania za zajmowanie mieszkania obarczone wadami;

5. UZNAJE, że

a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji kwotę 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych za szkody niematerialne;

b) odsetki w wysokości 30% rocznie będą naliczane od tej sumy po wygaśnięciu powyższego terminu do momentu uregulowania należności;

6. ODDALA żądanie w pozostałym zakresie.

Sporządzono w języku francuskim oraz ogłoszono na piśmie w dniu 17 lipca 2001 r. roku, zgodnie z art. 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'Boyle
Kancierz

Elisabeth Palm
Przewodnicząca